

संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपालको
१३औं वार्षिक साधारण सभामा प्रस्तुत गरिएको
महासचिवको प्रतिवेदन

प्रस्तुतकर्ता : वि. पाण्डे
महासचिव

संस्था : संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल
ठेगाना : अनामनगर, काठमाण्डौं
मिति : २०७९/०८/२४

सम्मानित सभाका अध्यक्ष ज्यू,

पूर्ण सदस्य र एशोसिएट सदस्यज्यूहरु, यस समाजको १३ औं वार्षिक साधारण सभामा महासचिवको हैसियतमा आ.व.०७८/०७९ को प्रतिवेदन पेश गर्न चाहन्छु ।

पृष्ठभूमि :

प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ द्वारा सङ्गीत विधाका रचयिता तथा प्रकाशकहरूलाई प्रदत्त अधिकारको संरक्षण तथा कार्यान्वयन गर्न उल्लिखित ऐनको दफा (३९) को प्रावधान अन्तर्गत नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट मिति २०६४/०२/२५ मा स्वीकृति प्राप्त गरी सङ्गीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल गठन भएको हो । प्रतिलिपि अधिकार नियमावली, २०६१ को नियम १० बमोजिम काम, कर्तव्य र अधिकार प्राप्त समाजले समाजको विधान, २०६४ को अधिनमा रही सांगीतिक रचना धनीका अधिकारहरूको संरक्षण एव सांगीतिक रचनाहरूको प्रयोग र प्रवर्द्धनलाई प्रोत्साहन गर्दै त्यस्ता सिर्जनाको सार्वजनिक प्रयोग वापत् रोयल्टी संकलन गरी सम्बन्धित अधिकार धनी समक्ष वितरण गर्ने कार्य गर्दै आइरहेको छ प्रख्यात गीतकार रत्न शमशेर थापाको अध्यक्षतामा गठन भएको संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपालले मिति २०६४/०२/२५ मा कानूनी मान्यता प्राप्त गर्‍यो । तत पश्चात निर्वाचन मार्फत कवि गीतकार यादव खरेलले २०६४ फागुन २० देखी २०६७ जेठ ११ सम्म नेतृत्व गरे । वहाँको नेतृत्वमा रहदा MRCSN लाई CISAC संग आवद्धता गराए । MRCSN जस्तै रोयल्टी संकलन गर्ने संस्थाहरूको अन्तर्राष्ट्रिय छाता संगठन CISAC हो । यसरी नेपाल पनि अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा प्रतिलिपि अधिकारको कार्यान्वयन गर्न र स्रष्टाको रोयल्टी अधिकारलाई सुनिश्चितता गर्न अगाडि बढेको विश्वमाभू सन्देश प्रवाह भयो । नेपालमा पहिलो पटक २०६६ साल पौष ९ गते म्युजिक नेपाल प्रा.लि.ले रु.२,२५,३६६।- रोयल्टी MRCSN लाई बुझाए पछि रोयल्टी संकलन कार्य शुरु भएको देखिन्छ भने २०६६ फागुन ८ गते पहिलो पटक राष्ट्रकवि माधव प्रसाद घिमिरेलाई रु. ३,१००।- हस्तान्तरण गर्दै विधिवत रोयल्टी वितरण कार्य शुरु गरेको देखिन्छ । त्यस कार्यक्रम मार्फत संगीतकार आलोकश्री, मदन दिपविम, गीतकारहरु रमण घिमिरे, एसपि कोइराला, कालीप्रसाद रिजाल तथा गायक शम्भु राई, राम कृष्ण ढकाल, शिव परियार लगायत धेरै संगीतकर्मीहरूले रोयल्टी बुझे । २०६७/०३/२८ मा पहिलो पटक रेडियो नेपाल र २०६७/०३/३१ मा नेपाल टेलिभिजनसंग फरक फरक सम्झौता गर्दै रोयल्टी संकलन सम्बन्धी कार्यलाई शुरु गरियो । औद्योगिक विज्ञापनबाट प्राप्त रकमको १ प्रतिशत रकमलाई रोयल्टीको रूपमा उपलब्ध गराउने सहमति गरेको रेडियो नेपालले २०७४ सालपछि सहमति बमोजिम रोयल्टी उपलब्ध गराएन भने नेपाल टेलिभिजनले जम्मा रु. १,००,०००।- रोयल्टी नभनी सम्मान तथा प्रोत्साहन स्वरुप भनि उपलब्ध गरायो । त्यसपछि नेपाल टेलिभिजनले कुनैपनि रोयल्टी उपलब्ध गराएन उल्टै वर्षौं देखी स्रष्टाहरूलाई रोयल्टी दावी गर्दै नौ भन्ने कागज गराउदै गीत संगीत प्रयोग गरिरहेको अवस्था विद्यमान छ । प्रस्तुत विषय प्रतिलिपि अधिकार ऐन विपरित हुदाहुदै पनि स्रष्टाहरु निरिह प्राय देखिन्छन ।

प्रतिलिपि अधिकारका कुरामा राज्य चनाखो हुँदै आइरको छ तर अनुभूति हुँदैन । यसले सिर्जनात्मक कार्यमा रहेकालाई आर्थिक सुरक्षा दिन भूमिका खेल्न खोज्दै गरेको अवस्था देखिँदछ । सर्जकका न्यूनतम आवश्यकता पुरा हुँदै गर्दा सिर्जनात्मक क्षमतामा वृद्धि हुन आउँछ । जसकारण समग्र कला उद्योग उचाईमा जानसक्छ । र राज्यको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा पनि उल्लेख्य सहयोग पुग्ने कुरालाई रोयल्टी व्यवस्थापन भएका मुलुकहरूको उदाहरण प्रस्तुत गर्दछु । विभिन्न देशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP) को तथ्याङ्कलाई अध्ययन गर्दा बौद्धिक सम्पत्ति मार्फत अमेरिका-११ प्रतिशत, दक्षिण कोरिया-९.९ प्रतिशत, हंगेरी-८.३ प्रतिशत, अष्ट्रेलिया-६.८ प्रतिशत, सिंगापुर-६.२ प्रतिशत, रसिया-६.१ प्रतिशत, नेदरल्याण्ड-६ प्रतिशत, मलेसिया-५.७ प्रतिशत, क्यानडा-५.४ प्रतिशत, चीन-४.९ प्रतिशत, फिनल्याण्ड-४.७ प्रतिशत र दक्षिण अफ्रिका-४.१ प्रतिशत योगदान गरेको देखिन्छ ।

तर हाम्रो सन्दर्भमा राज्यले संगीत क्षेत्रलाई उत्पादन मूलक क्षेत्रको रूपमा स्वीकार गर्न हिचकिचाहट गर्नु नै हाम्रो सन्दर्भमा दुर्भाग्य हो । प्रविधिले विश्व बजार एकदम अगाडि छ कानूनहरु बनेको छ र यसको उच्चतम प्रयोग छ अझ भनौ दण्ड जरिवानाको अनुभूति छ तर हाम्रोमा तेस्तो छैन भन्नुकोटिलो न्याय प्रणाली, कमजोर प्राविधिक उपस्थिति न्यून क्षतिपूर्ति आदि इत्यादि कारणले सहज व्यवस्थापनमा समस्या छ । नेपाल सरकार भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, यातायात व्यवस्था विभागले सार्वजनिक यातायातहरुले नामसारी गर्दा, नवीकरण गर्दा बाटो इजाजत लिदा तथा प्रदूषण परिक्षण पास को सर्तिफिकेट लिदा संगीत रोयल्टी बुझाएको निस्सा अनिवार्य पेश गर्नुपर्ने छ भनि यातायात कार्यविधिमा उल्लेखित गराएको छ । तर पनि रोयल्टी संकलन हुँदैन । यस्तो अवस्थामा पनि न हामी सरोकार वालाहरु बोलिरहेका छौं न राज्यले आफुले बनाएको कानून लाई कडाइका साथ लागु गरिरहेको छ । आंशिक सवारी साधनले तिर्छन् प्राय धेरैले तिर्दैनन् । यसरी सबै सार्वजनिक सवारी साधनले रोयल्टी तिर्ने हो भने करीब ४७ करोड वार्षिक रोयल्टी संकलन हुने देखिन्छ ।

नेपालको परिप्रेक्ष्यमा बाहिरबाट देखिदा धेरै गीत संगीत प्रयोग गर्ने मध्ये रेडियो टि.भी. एफ.एम.हरु पर्दछन् । एसोसियसन अफ कम्प्युनिटि रेडियो ब्रोडकास्टर, ब्रोडकास्टिङ एसोसियसन नेपाल, उपत्यका प्रसारण मंच लगायत करिब ६५० रेडियो र नेपाल सरकार संचार तथा सुचना प्रविधि मन्त्रालय, सुचना तथा प्रसारण विभाग बाट टेलिभिजन प्रसारण को इजाजत जारी भएका करिब १४५ टेलिभिजनहरुले संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपालले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिमको रोयल्टी बुझाउने हो भने कम्तिमा करिब एक करोड नेपाली रुपैयाँ रोयल्टी संकलन हुने देखिन्छ ।

होटल एसोसियसन नेपाल अन्तर्गत ४००० सदस्यहरु छन् त्यस अन्तर्गत पर्ने स्टार होटल, रिसोर्ट, गेष्ट हाउस लगायत बाट मात्र पनि रोयल्टी को मापदण्ड बमोजिम संकलन हुने हो भने वार्षिक करिब १० करोड नेपाली रुपैयाँ संकलन हुने देखिन्छ ।

डिपार्टमेण्टल स्टोर तथा मार्टहरु, मेला महोत्सव, विमानस्थल, वायुसेवा, पार्टी प्यालेस, विद्यालय लगायतका क्षेत्रहरुबाट रोयल्टी संकलन हुने हो भने वार्षिक करीब ७ करोड रोयल्टी संकलन हुने देखिन्छ ।

विभिन्न मेला महोत्सव तथा सांगीतिक कार्यक्रमहरुमा प्रस्तुती दिने प्रस्तुतकर्ताहरुले रोयल्टी नतिरेका त्यस्ता कार्यक्रमहरुमा सामुहिक रूपमा प्रस्तुतिलाई बहिस्कार गर्ने हो भने मात्र पनि वार्षिक ३० दखी ४० करोड रोयल्टी संकलन हुने सम्भावनालाई एक अध्ययनले देखाएको छ ।

माथिका यी उदाहरण मात्र हो यसरी रोयल्टी संकलन हुनुपर्ने करिब ४० वटा क्षेत्रलाई संगीत प्रयोगकर्ताको रूपमा पहिचान गरिएको छ । यी सबै कुरालाई हेर्दा नेपालमा मात्रै पनि अबौं रुपैयाँ रोयल्टी संकलन हुन्छ र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरबाट संकलन हुने रोयल्टीको डेटा हेर्दा नेपालको अनुपातमा २० गुणाले बढि देखिन्छ । यसरी संकलन भैरहदा राज्यलाई सोही अनुपातमा कर माफत यस क्षेत्रले योगदान पुचाउछ । यस तर्फ सरकारको ध्यान आकर्षण गराउनु जरुरी छ ।

संगीत रोयल्टी संकलन समाजले गीत संगीतको सार्वजनिक प्रयोग भए वापत सम्बन्धित प्रयोगकर्ताहरूसंग रोयल्टी संकलन गरी आवश्यक व्यवस्थापन गर्दै कानूनले तोके अनुसारका हकदार सर्जकहरुलाई रोयल्टी वितरण गर्न विविध चुनौती पूर्ण अवस्थालाई चिदै प्रयोगकर्ताबाट स्पष्ट सर्जकलाई रोयल्टी दिनुपर्छ भन्ने कुरामा सहमत गराई विभिन्न निकायबाट उठेको रोयल्टी संकलन गरी वितरण भैरहेको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु । धेरै स्पष्टहरुले आफ्नो रोयल्टी लगिसक्नु भएको छ र बाँकी स्पष्टहरुको रोयल्टी छुट्टै बैंक खाता अर्न्तगत जम्मा गरि राख्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

सांगठनिक अवस्था :

मिति २०६४ जेष्ठ २५ गते नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयमा विधिवत रूपमा दर्ता भई अगाडि बढेको यस संस्थाको स्थापनाकालमा स्व. रत्न शमशेर थापा त्यसपछि क्रमशः श्री यादव खरेल, श्री श्रीपुरुष ढकाल, श्री राजेन्द्र थापा, श्री सुरेश अधिकारी र महेश खड्काको अध्यक्षतामा कार्यसमिति गठन भएको थियो र मिति २०७८ भाद्र २९ मा सम्पन्न साधारण सभाबाट श्री सुरेश अधिकारीको अध्यक्षतामा ११ सदस्यीय कार्यसमिति निर्वाचन निर्वाचित भई कार्य गरेको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु । समाजमा हाल पूर्ण सदस्य १३२ र एशोसिएट सदस्य १५६८ गरी जम्मा १७०० सदस्य रहेको मध्ये ८७० गीतकार र ८३० संगीतकार सदस्य रहेको जानकारी गराउँदछु ।

मिति २०७८ भाद्र २९ गते नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा सम्पन्न १२ औं साधारण सभाबाट हाम्रो कार्यसमिति अध्यक्ष श्री सुरेश अधिकारी, उपाध्यक्ष चन्द्र प्रसाद शर्मा, महासचिव वि.पाण्डे, कोषाध्यक्ष बसन्त सापकोटा, सदस्यहरु श्री सुवास रेग्मी, श्री पि.एन.सापकोटा (पोम नारायण सापकोटा), श्री शिरिष देवकोटा, श्री राजेन्द्र कुमार कार्की, श्री बिमल अधिकारी (घनश्याम अधिकारी), श्री सुजन लम्साल (मधुसुधन लम्साल) र श्री राम बहादुर खड्का (रामु खड्का) निर्वाचन निर्वाचित हुँदै गर्दा सामान्य भन्दा विषम परिस्थिति भएको हामी सबैमा अवगत नै छ । त्यसैगरी व्यवस्थापन पक्षको कुरा गर्दा प्रमुख व्यवस्थापक, सदस्यता तथा जनसम्पर्क अधिकृत र वितरण सहायकको पद रिक्त रही प्रशासन तथा लेखा अधिकृत, लाईसेन्सिङ्ग अधिकृत, प्रशासनिक सहायक र कार्यालय सहयोगी गरी ४ जना कर्मचारी कार्यरत रहेको जानकारी गराउँदछु ।

संस्थाको प्रारम्भिक अवस्था :

यो कार्यसमितिलाई निवर्तमान कार्यसमितिबाट विधिवत रूपमा जिम्मेवारी हस्तान्तरण भएन । कार्यालयमा उपस्थित भएको भोलिपल्टै कार्यसमितिको आधिकारिकता माथि परेको उजुरीको छलफलका लागि नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट पत्र प्राप्त भयो । स्रष्टा स्रष्टा बीचको मन मुटाव, रिसईवी, आक्रोस, आरोप प्रत्यारोप, प्रचारबाजी बीच करीब ३ महिनाको समय संस्थाले लय समाउन सकेन । संस्थालाई अन्तर्राष्ट्रिय संजालहरुबाट प्रायः निष्कृत्य बनाइएको थियो । डिजिटल प्रविधिमा तीव्र फड्को मारिरहेको विश्व संगीत बजारको सामु संस्थागत वेवसाइड तथा इमेलहरु समेत ब्लक भई संचालनमा नहुनु तथा संस्थागत डोमेन समेत उपलब्ध नहुने अवस्थाले संस्थाको यथास्थितिलाई सक्रियता तर्फ उन्मुख गर्न असाध्यै चुनौतीपूर्ण अवस्था रहेको थियो । देश भरिका यातायात व्यवस्था कार्यालयहरुमा खोलिएका रोयल्टी संकलनका कार्यालयहरुको कमजोर व्यवस्थापन संगै रोयल्टी संकलन कार्य दयनीय अवस्थामा थियो । वर्षौं देखी संकलन भएका रोयल्टीहरु वितरण नभई स्रष्टाहरुद्वारा व्यक्त विविध गुनासा र निराशा बाहेक सकारात्मक पक्ष केही थिएन । संस्था गठन गर्न क्रियाशील अभियन्ताहरुबाटै संस्था विघटन हुनुपर्छ भन्ने सम्मका अभिव्यक्ति सार्वजनिक हुनु तथा सर्जक स्रष्टाको हक हितका लागि खोलिएका संघ संस्था समेतले त्यस्ता विषयमा मलजल गरिरहेका अवस्था आफैमा विडम्बनापूर्ण थियो । चरम राजनिति तथा विसंगति माझ व्यक्तित्वगत रिसईवी र देखासिखीमा हजारौं स्रष्टाहरुको अधिकार माथि अन्याय भैरहेको निसास्सिएको जस्तो अवस्था थियो । सरोकारवालाहरु एकजुट भई राज्यको निति निर्माण तथा कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायमा आफ्नो अधिकारको लागि आवाज बुलन्द गर्नुपर्ने समयमा आफु आफु बीचमै विवाद र आरोप प्रत्यारोपमा रुमल्लिई कानून प्रदत्त हक अधिकारबाट विमुख हुनु अत्यन्तै दुखद् पक्ष थियो ।

कार्यसमितिद्वारा प्रस्तुत वार्षिक गतिविधि तथा निर्णयहरु :

मिति २०७८ भाद्र २९ गते मंगलबारका दिन समाजका नवनिर्वाचित अध्यक्ष सुरेश चन्द्र अधिकारीको अध्यक्षतामा कार्यसमितिको पहिलो बैठक बसी साधारण सभामा उपस्थित सम्पूर्ण सदस्य ज्यूहरु, प्रमुख अतिथि, अतिथि, निर्वाचन समिति लगायत आमन्त्रित सबैलाई धन्यवाद दिने प्रस्ताव

पारीत गरियो । साथै विविध विषय अर्न्तगत छलफल गर्दै प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक, २०७७ मार्फत नेपाल सरकारले प्रस्ताव गरेको रोयल्टी व्यवस्थापन बोर्ड गठनको प्रस्तावलाई संस्थागत रूपमा स्वागत गर्दै यस विषयलाई नेपाल पक्षधर रहेको अर्न्तराष्ट्रिय महासन्धि वन महासन्धि, १८८६ का प्रावधानहरु संग नवाभिने गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन संस्थाको तर्फबाट सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्ने निर्णय गरियो ।

मिति २०७८ असोज १ गते बसेको कार्यसमिति बैठकले पदाधिकारी चयन सम्बन्धमा निर्णय गर्दै विभिन्न निर्णय गर्‍यो । कार्यसमिति सदस्य श्री सुवास रेग्मीको संयोजकत्वमा “आर्थिक एवं मापदण्ड निर्धारण तथा रोयल्टी वितरण उपसमिति” र कार्यसमिति सदस्य श्री राजेन्द्र कुमार कार्कीको संयोजकत्वमा “संगठन तथा सदस्यता विस्तार उपसमिति” गठन गरी जिम्मेवारी दिइयो ।

मिति २०७८ असोज २५ गते बसेको कार्यसमिति बैठकको निर्णयले अर्न्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा विभिन्न डिजिटल प्रविधि मार्फत गीत संगीतको सार्वजनिक प्रयोग प्रसारण वापत प्राप्त हुनुपर्ने रोयल्टी संकलनका लागि आवश्यक अध्ययन, अनुसन्धान, सम्पर्क तथा समन्वय गर्ने गराउने तथा संस्थालाई समय सापेक्ष Digitalized बनाउने आदि उद्देश्यका साथ महासचिव बि. पाण्डेको संयोजकत्वमा उपाध्यक्ष चन्द्र शर्मा र कोषाध्यक्ष वसन्त सापकोटा सदस्य रहने गरी “डिजिटल रोयल्टी व्यवस्थापन उपसमिति” गठन गरियो ।

मिति २०७८ कात्तिक २३ गते बसेको कार्यसमितिको बैठकमा समाजका लेखा तथा प्रशासन अधिकृतको राजिनामा पेश भयो । राजिनामा दिनु भएका वहाँ लामो समय देखी यस संस्थाको लेखा तथा प्रशासन अधिकृतमा रही काम गरिरहनु भएको र त्यस समयावधि भित्र आर्थिक अनियमितताका थुप्रै विषयहरु उठिरहेको सन्दर्भमा वहाँसंग छलफल भई यथार्थ विवरण माग गर्दा वहाँले यथार्थ विवरण दिन नसकी सम्पर्क विहिन अवस्थामा रहनु भएको तत् पश्चात पटक पटक कार्यसमितिले ताकेता गरिरहेको, पत्र काटेको, ईमेल गरेको तर कुनै पनि किसिमको जवाफ नदिई हाल सम्म पनि सम्पर्क विहिन अवस्था मै रहेको ।

मिति २०७८ मंसिर २३ गते बसेको कार्यसमिति बैठकको निर्णयले लेखा तथा प्रशासन अधिकृतको नियुक्तिको विषयमा छलफल गरी त्यस सम्बन्धी तयारी अगाडि बढाएको । “डिजिटल रोयल्टी व्यवस्थापन उपसमिति” को परामर्शमा विगत लामो समय देखी निष्कृत रूपमा रहेको संस्थाको Domain तथा पुनः संचालनमा ल्याउन Website, Email लगायतका विषयमा अध्ययन गरी संस्थाको Website, Email हरु नयाँ सिर्जना गरी संचालन गर्ने निर्णयानुसार हाल संस्थाको Website तथा Email हरु Up to date रहेको छ ।

मिति २०७८ पौष २१ गते बसेको कार्यसमिति बैठकको निर्णयले संस्थामा उपलब्ध रहेका स्रष्टाहरुको गीत संगीत सम्बन्धी डेटालाई सफ्टवेयरमा इन्ट्री गरी Digitalized गर्ने उद्देश्यले WID (Work Information Database) बनाउने निर्णय गरी कार्यान्वयनको लागि अगाडि बढाइयो । हाल संस्थामा रहेका सदस्यहरुको गीत संगीतको डेटालाई WID मा Upgrade गर्ने काम भैरहेको ।

सार्वजनिक यातायातको संगीत रोयल्टी संकलन तथा व्यवस्थापन निति, २०७८ तयार पारी लागु गर्ने निर्णय गरियो । यस निर्णयले लामो समय देखी विभिन्न केन्द्र हरु मार्फत उठ्ने रोयल्टी भन्दा त्यस केन्द्रमा हुने खर्च बढि देखिएको अवस्थालाई रोकी संस्थामा कमसे कम संकलन भएको मध्ये ७० प्रतिशत रोयल्टी अनिवार्य जम्मा हुने स्थिति शुरु भएको छ । यातायातको संगीत रोयल्टी संकलन गर्ने क्रममा २०७८ पौष मसान्त सम्मको समयसिमा निर्धारण गरी हाल संचालनमा रहिरहेका रोयल्टी संकलन केन्द्रहरुलाई हर हिसाब फछ्यौट गर्ने र त्यस्ता केन्द्रहरुलाई बन्द गर्ने निर्णय गर्दै २०७८ माघ देखी यातायात कार्यनिति, २०७८ बमोजिम प्रतिनिधि खडा गरी रोयल्टी संकलन कार्य

अगाडि बढाउने योजना लागु गरियो । यस शिलशिलामा संस्थाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महासचिव लगायत कार्यसमितिका सदस्यहरुद्वारा विभिन्न प्रदेश सरकारहरु संग सम्पर्क, समन्वय, पत्राचार गरी यातायात सेवा कार्यालयहरुलाई कार्यविधि अनुरूप कार्य गर्न सम्बन्धित निकायबाट निर्देशनात्मक पत्रहरु प्रेषित गराइयो । साथै प्रकाशकहरुको सदस्यता सम्बन्धि निति, २०७८ निर्माण गरी लागु गर्ने निर्णय गरियो । जसबाट अन्तराष्ट्रिय स्तरमा ISWC अन्तर्गत Publisher हरुको हिस्सामा संकलन भएर बसेको रचयिताहरुको रोयल्टीलाई उपलब्ध गराउन सजिलो हुनेछ ।

मिति २०७८ फागुन २४ गते बसेको कार्यसमिति बैठकले अन्तराष्ट्रिय रोयल्टी व्यवस्थापनका निमित्त एक अन्तराष्ट्रिय रोयल्टी व्यवस्थापन कार्यनिति, २०७८ लागु गरी अघि बढ्ने निर्णय गरियो । जसले नेपाली गीत संगीतको अन्तराष्ट्रिय रूपमा प्रयोग हुदाँ स्रष्टाको सिर्जनाको रोयल्टी संकलन हुने विषयलाई सरल र सहज बनाएको छ । जसका कारणले Youtube, Facebook लगायतका गीत संगीत प्रयोग गर्ने Portal बाट रोयल्टी संकलनका लागि सम्झौता हस्ताक्षर भैसकेको ISWC Generate गर्नका लागि WIPO Connect संग सम्झौता भई नेपाली Data हरु Migration गर्ने कार्यहरु भैरहेको । साथै संस्थालाई डिजिटल प्रविधि मैत्री बनाउदै समय सापेक्ष रूपमा अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रको रोयल्टी संकलन कार्यलाई विस्तार गर्नका लागि निम्नानुसार का कार्यहरु सफलतापूर्वक सम्पन्न भैसकेको छ ।

- 1.WIPO Connect agreement has been done
- 2.WIPO Connect software setuping for generating ISWC and IPI System Development
- 3.CISAC Login and updating
- 4.CIS-Net Login and integration
- 5 Amazon Server (AWS) for website and WIPO Setup
6. Work ID database Updating
7. Email Server Setup
8. Facebook Royalties agreement has been done
- 9.Discussion on Tiktok agreemnet for royalties
- 10.Youtube Royalties agreement has been done

मिति २०७९ जेठ १३ गते बसेको कार्यसमितिको बैठकले संस्थाको १६ औं स्थापना दिवसको सन्दर्भमा छलफल गर्दै हालसम्म यातायात, एफ.एम.रेडियो, टेलिभिजन, सार्वजनिक हलहरु, होटल/रेष्टुरेण्ट, कन्सर्ट, रियालिटी शो (भ्वाइस अफ नेपाल) लगायतबाट संकलित रोयल्टी रकमलाई २०७८ भाद्र २९ गतेको साधारण सभाबाट पारीत वितरण मापदण्ड बमोजिम संस्थाको १६ औं स्थापना दिवसको अवसरमा सम्बन्धित स्रष्टाहरुलाई हस्तान्तरण गर्ने निर्णय बमोजिम २०७९ जेठ २५ गते संस्थाको स्थापना दिवसलाई भव्य रूपमा सम्पन्न गर्दै संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री, नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयका रजिष्ट्रारको समुपस्थितिमा स्रष्टाहरुलाई रोयल्टी वितरण गरियो । संस्थाका लागि योगदान दिनुहुने १७ जना व्यक्तित्वहरुलाई अभिनन्दन गरियो । साथै संस्थाका संस्थापक सदस्य ज्यूहरुलाई प्रमाणपत्र सहित दोसल्ला सम्मान गरियो । कार्यक्रममा जम्मा वितरण हुने रोयल्टी रकम : रु.१,०१,७२,२८१।७१ (एक करोड एक लाख बहत्तर हजार दूई सय एकासी रुपैयाँ एकहत्तर पैसा) रहेको थियो भने रोयल्टी प्राप्त गर्ने सदस्य संख्या : १६७१ (एक हजार छ सय एकहत्तर) रहेको छ ।

अभिनन्दित हुने व्यक्तित्वहरु :

१. दिनेश कुमार थपलिया

२. श्रीपुरुष ढकाल
३. यादव खरेल
४. डा. भोजराज घिमिरे
५. चन्द्र कुमार घिमिरे
६. एसपी कोइराला
७. दिनेश अधिकारी
८. विसु कुमार के.सी.
९. रुपनारायण भट्टराई
१०. भरत मणि सुवेदी
११. राम प्रसाद भट्टराई
१२. कुमार वस्नेत
१३. सन्तोष शर्मा
१४. चुडामणि देवकोटा
१५. महेश खड्का
१६. लक्ष्मण शेष
१७. स्व. रविन्द्र अधिकारी

यातायातको रोयल्टी संकलनमा भएका गतिविधिहरु :

(क) यातायातको रोयल्टी संकलन सम्बन्धमा - सार्वजनिक सवारी साधनबाट संगीत रोयल्टी संकलन गर्न स्थापित ३२ केन्द्रहरु मध्येबाट चालु अवस्थामा रहेका १६ वटा केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई समाजको कार्यालयमा भिकाई आम्दानी र खर्चको विवरण अध्ययन गरी हिसाव मिलान गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो । रु. ५,०००/- रोयल्टी संकलन भैरहेको केन्द्रमा कर्मचारी, तलव र कार्यालय भाडा गरी रु. ३०,०००/- खर्च भैरहेको वस्तुस्थितिलाई तुरुन्त रोक मितव्ययिता कायम गर्नुका साथै संगीत रोयल्टीलाई देशभरका यातायात केन्द्र मार्फत संकलन सुचारु गर्नु प्रमुख चुनौतिका रूपमा देखियो । तदनुसार माथी उल्लेखित चुनौतीहरुलाई व्यवस्थापन गर्ने कार्यका लागि विभिन्न प्रदेश स्तरीय यातायात मन्त्रालय, यातायात व्यवस्था विभाग, यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालयहरु संगको भेटघाट, छलफल तथा समन्वय गरी रोयल्टी संकलन कार्यलाई आंशिक सुचारु गरियो ।

(ख) कर्मचारी व्यवस्थापन - यातायात तथा अन्य क्षेत्रबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको लगत राख्ने कार्यलाई व्यवस्थित गर्न ३ वटै रोयल्टी संस्थाको सहमतीमा आवश्यक प्रकृया पुरा गरी २ जना कर्मचारीहरुलाई नियुक्ति गर्ने कार्य गरियो ।

(ग) प्रतिनिधि छनोट तथा नियुक्ति - सार्वजनिक सवारी साधनबाट संगीत रोयल्टी संकलन गर्न ७ वटै प्रदेश अर्न्तगत रहेका यातायात कार्यालयहरुमा स्थापना गरिएको केन्द्रमा हालको जटिल परिस्थितिमा आवश्यकीय व्यवस्थापन गर्न असहज भई समाजलाई अधिक आर्थिक भार भएको हुदाँ उक्त केन्द्रहरुको आवश्यक व्यवस्थापन गरी ७ वटै प्रदेशमा संगीत रोयल्टी संकलन गर्न प्रतिनिधि नियुक्ति गरी जिम्मेवारी दिने ३ वटै रोयल्टी संस्थाको निर्णय भए बमोजिम सार्वजनिक रूपमा सुचना प्रकाशन गरी आवेदन माग गरेको र तोकिएको समयमा निवेदकहरु मध्येबाट योग्यता, संगीत क्षेत्रमा गरेको योगदान र अनुभवको आधारमा विभिन्न व्यक्तिहरुको छनोट गरी कार्यक्षेत्रमा खटाइएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

२०७९/०३/३१ गते रेडियो नेपालसंग सम्झौता भई आ.व. ०७८/०७९ को संगीत रोयल्टी वापत एकमुष्ट रु. ७५,०००/- प्राप्त भएको र आगामी आ.व. देखी समाजको निर्धारित मापदण्ड बमोजिम रोयल्टी बुझाउने सम्झौतामा हस्ताक्षर ।

रेडियोहरुको छाता संगठन वान र एकोरावसंग आवद्ध एफ.एम.रेडियोहरुको इजाजत नवीकरणको लागि देखिएका विविध समस्याहरु बारे आ.व.०७८/०७९ फागुन-चैत्रमा पटकपटक छलफल भई गीत संगीतको रोयल्टी संकलनलाई सहज बनाउने बारे छलफल गरियो ।

यातायात तथा अन्य क्षेत्रबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको लगत राख्ने कार्यलाई व्यवस्थित गर्न ३ वटै रोयल्टी संस्थाको सहमतीमा आवश्यक प्रकृया पुरा गरी राखिएका २ जना कर्मचारीहरु र लाइसेन्सिङ अफिसरको पारिश्रमिक तथा सो प्रयोजनका लागि हुने खर्च एकद्वार प्रणाली मार्फत समाजबाटै गरिने र संकलन भएको रोयल्टीबाटै खर्च व्यवस्थापन हुदा खर्चहरुमा ३ वटै संस्थाको हिस्सा हुने व्यवस्थालाई लागू गरियो । यसअघि यस्ता खर्चहरुमा समाजको मात्रै व्ययभार रहदै आएको थियो ।

समस्या तथा चुनौती :

(क) प्रयोगकर्ताहरुमा गीत संगीतको प्रयोग वापतको संगीत रोयल्टी बुझाउनु पर्छ भन्ने चेतनाको कमी, दण्ड जरिवानाको व्यवस्था अत्यन्त फितलो, प्रयोगकर्ताहरुलाई जानकारी दिन चेतनामुलक कार्यक्रमहरु आयोजना गर्दा न्यून संख्यामा मात्र सहभागीता,

(ख) समाजमा आर्थिक अभाव, दक्ष जनशक्तिको कमी, समय सापेक्ष प्रविधि मैत्री हुन नसक्नु, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धबाट प्राप्त गर्न सकिने सहयोग र सुविधा प्राप्त गर्न नसक्नु,

(ग) राज्यबाट कानून कार्यान्वयन गर्ने गराउने कार्यमा उदासिनता साथै समय सापेक्ष कानून निर्माण नहुनु,

(घ) परिवर्तित राज्यको संरचना र शासकीय स्वरूपले गर्दा कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायमा अन्यौलता,

(ङ) संस्थाका सदस्यहरु तथा सरोकारवाला संघ संस्थाहरु समेत आफ्नो अधिकार प्राप्त गर्न एकजुट हुन नसक्नु, रोयल्टी सम्बन्धी ज्ञानको कमी,

(च) ऐनमा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयको भुमिकालाई सिमित गरी पर्याप्त अधिकार नदिनु,

(छ) अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी सम्झौता कार्यान्वयनमा उदासिनता,

(ज) प्रतिलिपि अधिकार ऐनलाई पुर्नलेखन गर्नुपर्ने,

(झ) सरोकारवाला पक्ष र कानून कार्यान्वयन गर्ने निकाय बीच लामो समय देखी छलफल र कानूनी प्रावधानलाई कार्यान्वयन गर्न लिखित रुपमा भएका सहमति तथा निर्देशनहरु दस्तावेजीकरण मात्र भएर बस्नु कार्यान्वयन नहुनु,

(ञ) अन्तर्राष्ट्रिय रोयल्टी संकलन गर्न मेटाडाटाको तयारी,

(ट) विगत लामो समयदेखीका अडिट रिपोर्टहरु मार्फत सदै आइरहेका घाटाहरु र यस वर्ष यातायातको रोयल्टी व्यवस्थापन गर्दा ताका देखिएका घाटाहरु समेत जोड्दा ठुलो रकममा देखिएको छ । यस्ता घाटाहरुलाई नितिगत रुपमा व्यवस्थापन गर्न नसकिनु अर्को महत्वपूर्ण चुनौतीको रुपमा देखिएको छ।

समाधान :

(क) प्रयोगकर्ताहरुलाई गीत संगीतको प्रयोग वापतको संगीत रोयल्टी बुझाउनको लागि चेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने र कार्यक्रममा सहभागिताको लागि अभिप्रेरित गर्ने,

- (ख) संस्थामा आर्थिक तथा दक्ष जनशक्तिको कमीलाई समय सापेक्ष प्रविधि मैत्री बनाउदै अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धबाट प्राप्त गर्न सकिने सहयोग र सुविधा प्राप्त गर्न पहल गर्ने,
- (ग) राज्यलाई कानून निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने गराउने विषयमा अग्रसरताको लागि पहल गर्ने साथै समय सापेक्ष कानून परिमार्जन गरी आवश्यक दण्ड जरिवानाको व्यवस्था लाई प्रयोगमा ल्याउने,
- (घ) परिवर्तित राज्यको संरचना र शासकीय स्वरूपले गर्दा कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायमा रहेको अन्यौलतालाई हटाई कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने,
- (ङ) संस्थाका सदस्यहरु तथा सरोकारवाला संघ संस्थाहरु आफ्नो अधिकार प्राप्त गर्न एकजुट भई रोयल्टी संकलनको लागि लाग्नु पर्ने साथै आर्थिक पारदर्शिताका लागि अधिकतम संस्थागत प्रयास हुनुपर्ने,
- (च) प्रतिलिपि अधिकार ऐनमा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयको भूमिकालाई अभूत प्रभावकारी बनाउनु पर्ने,
- (छ) अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी सम्झौता कार्यान्वयनमा पहल गर्ने,
- (ज) प्रतिलिपि अधिकार ऐनलाई पुर्नलेखन गर्नुपर्ने,
- (झ) सरोकारवाला पक्ष र कानून कार्यान्वयन गर्ने निकाय बीच लामो समय देखी छलफल र कानूनी प्रावधानलाई कार्यान्वयन गर्न लिखित रुपमा भएका सहमति तथा निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पहल गर्ने,
- (ञ) अन्तर्राष्ट्रिय रोयल्टी संकलन गर्न मेटाडाटा संकलनलाई तिब्रता दिनु पर्ने,
- (ट) विगत लामो समयदेखीका अडिट रिपोर्टहरु मार्फत सदै आइरहेका घाटाहरु र यस वर्ष यातायातको रोयल्टी व्यवस्थापन गर्दा ताका देखिएका घाटाहरु समेत जोड्दा ठुलो रकममा देखिएको छ । यस्ता घाटाहरुलाई व्यवस्थापन गर्न तत्काल गृहकार्य गरि आवश्यक निर्णय गर्नु पर्ने ।

निष्कर्ष :

अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा संगीत रोयल्टीको क्षेत्रमा नेपालको उपस्थिति शून्य अवस्थामा छ । जसले गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा देशलाई लज्जाबोध बाहेक केही प्राप्त हुदैन । यस अवस्थाबाट माथि उठि अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा देशको छवि उचो राख्नका लागि गीत संगीतको प्रयोग वापत को संगीत रोयल्टी बुझाउनु पर्छ भन्ने विभिन्न सचेतना मूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु पर्ने मात्र नभई रोयल्टीसंग सरोकार राख्ने एक पक्ष स्वयम प्रस्तोताहरुले पनि संगीत रोयल्टी नबुझाएको मेला-महोत्सव लगायतका सांगीतिक प्रस्तुती हुने कार्यक्रमहरुमा आफ्नो सांगीतिक प्रस्तुति नगर्न प्रतिवद्धता जनाउने हो भने वार्षिक ३०-४० करोड रोयल्टी उठ्ने सम्भावना छ तर सरोकारवाला पक्ष (प्रस्तोता) नै किन यसका लागि तयार छैन ? सार्वजनिक यातायातहरुमा गीत संगीत प्रयोग गर्न संगीत रोयल्टी संकलन समाज मार्फत जारी भएको इजाजत पत्र अनिवार्य हुनुपर्ने र त्यस्ता सवारी साधनको ट्राफिक प्रहरीद्वारा कागजात चेक जाच गर्दा संगीतको इजाजत समेत चेकजाच गर्ने व्यवस्था भएमा, एफ.एम.रेडियो, टेलिभिजनको वार्षिक नवीकरण गर्दा अनिवार्य संगीत रोयल्टी बुझाएको निस्सा प्राप्त भए पछि मात्र नवीकरण हुने प्रावधान संचार नियमावलीमा समावेश गरेमा, मेला-महोत्सव, कन्सर्ट, विभिन्न सांगीतिक कार्यक्रमहरु, स्ट्रिट सो, रात्रीकालीन व्यवसायमा गीत संगीत प्रयोग गर्नेहरुले त्यस्ता कार्यक्रम गर्न स्वीकृति लिनका लागि संगीत रोयल्टी तिरेको निस्सा अनिवार्य पेश गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई

कडाईका साथ लागू गरिएमा, होटल, रेष्टुरेण्ट, बार, पब, दोहोरी, गजल, विद्यालय, वायुसेवा, मल्टीप्लेक्स, मल, आर्केड, सपिङ्ग कम्प्लेक्स, पार्क, सोरुम, डिपार्टमेन्टल स्टोर, हेल्थ क्लब, जिम हल, एरोबिक्स, सौना वाथ, स्पा, सौन्दर्य क्लिनिक, खुद्रा विक्रेता, पसल, भिडियो गेम पार्लर, व्यूटी पार्लर, हेयर ड्रेसर, सलुन, स्टल, सार्वजनिक हलहरु, फुटसल र रंगशाला लगायतका गीत संगीत प्रयोगकर्ताहरुले कर चुक्ता प्रमाणपत्र लिनका लागि संगीत रोयल्टी बुझाएको निस्सा अनिवार्य पेश गर्नुपर्ने प्रावधान समावेश आदि सुधारका कार्यहरु तत्काल शुरु गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा हामी जस्तै ३ करोड जनसंख्या र एक लाख पचास हजार गीत संगीतका क्याटलक भएका देशले डिजिटल प्रविधि मार्फत वार्षिक भण्डै ५० अर्ब भन्दा धेरै संगीत रोयल्टी आफ्नो देशमा भित्राइरहेको देखिन्छ । प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी कानूनको निर्माण र कार्यान्वयनमा व्यवस्थित देखिन्छ भने अधिकार उल्लङ्घन हुदा कारवाही तथा दण्ड सजाय गर्नको लागि छुट्टै प्रहरी तथा अदालत समेत व्यवस्था गरि अगाडि बढेको देखिन्छ । तर हाम्रो देशमा भने न यो सम्भावनालाई सरकारले चासो दिएको छ, न त हामी सरोकारवालाहरु आफै सक्रिय छौ ।

नेपालले वर्न महासन्धिलाई जनवरी ११,२००६ मा सम्मिलन गरेको छ । साहित्यिक वा कलात्मक रचनाहरुमा रचयिताका अधिकारहरु संरक्षण गर्नको लागि यो महासन्धि लागू भएको छ । घरेलु कानूनहरुले संरक्षण गर्न नसकेका कतिपय अधिकारहरुलाई महासन्धिमा भएका प्रावधान बमोजिम संरक्षण र कार्यान्वयन गर्न सन्धिले मार्ग प्रसस्त गरेकोछ । महासन्धिको पक्ष राष्ट्र भएका कारण नेपालले आफ्नो स्रष्टा सर्जकहरुको प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण गर्नु उसको दायित्व हो । तर यो दायित्वबाट राज्य विमुख छ र हामी सरोकारवालाहरु निष्कृय प्राय छौ । हाम्रो देशमा सार्वजनिक प्रयोग भएका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गीत संगीतको रोयल्टी संकलन गरी सम्बन्धित संस्थ समक्ष पुऱ्याउनु पर्ने जिम्मेवारी हामीले वहन गरेका छौ, हामीले अन्तर्राष्ट्रिय गीत संगीत नेपालमा सार्वजनिक प्रयोग भए वापतको संगीत रोयल्टी सम्बन्धित संस्थालाई पुऱ्याउन व्यवस्था नमिलाए सम्म अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा सार्वजनिक प्रयोग भएका नेपाली गीत संगीतको संगीत रोयल्टी माग गर्न नैतिक समस्या छ ।

माथीका उपलब्धिहरुलाई संरक्षण गर्दै देखिएका चुनौतिहरुको दीर्घकालिन समाधानहरु बनाउदै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रुपबाट संगीत प्रयोग गर्ने प्रयोगकर्ताहरु मार्फत संगीत रोयल्टी संकलन गरी सम्बन्धित स्रष्टाहरु माभ्र पारदर्शी ढङ्गबाट उपलब्ध गराउनु र यस क्षेत्रको कमाईबाट राज्यको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा योगदान पुऱ्याउन हामीले प्राप्त गरेको अधिकारको कार्यान्वयनमा हामी सम्पूर्ण स्रष्टा सर्जकहरुले कुनै पनि राजनिति नगरी, रिसद्वेष नराखी निर्विवाद एकजुट भई अधि बढ्नु पर्ने आजको प्रमुख आवश्यकता रहेको छ ।

आ.व. २०७९/०८० का लागि योजना :

- (क) संस्थाको व्यवस्थापकीय पक्षलाई सवल, प्रविधि मैत्री, दक्ष जनशक्ति युक्त, भरपर्दो बनाउने,
- (ख) संस्थालाई डिजिटल मैत्री बनाउने,
- (ग) यो आ.व. भित्रमा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा रोयल्टी क्लेमका लागि मेटाडाटाहरुको तयारी गर्ने,
- (घ) अन्तर्राष्ट्रिय रोयल्टी व्यवस्थापनको लागि Wipo Connect, BMAT जस्ता प्रविधिहरुको व्यवस्थापन गर्ने,
- (ङ) रोयल्टी वितरणलाई थप पारदर्शी बनाइने,

(च) प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट स्वीकृत प्राप्त विधान बमोजिम संस्थालाई अगाडि बढाइने,

(छ) राष्ट्रिय स्तरमा संघीय तथा प्रादेशिक सरकारसंग रोयल्टी संकलनका लागि आवश्यक निति निर्माणका लागि उच्च प्राथमिकताका साथ कार्य गरिने,

(ज) अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा रोयल्टी सम्बन्धी काम गर्ने, विभिन्न संघ संस्थासंग सहकार्य गरी अन्तर्राष्ट्रिय बजारबाट रोयल्टी संकलन कार्यलाई तीव्रता दिइने,

(झ) संस्थाको सत्रौं वार्षिकोत्सवलाई भव्यताका साथ सफल बनाई डाटा नखुलेका रोयल्टीहरूलाई साधारण सभामा पारित वितरण मापदण्ड बमोजिम वितरण गर्ने परम्परालाई निरन्तरता दिइने ।

(ञ) संगीत तथा चलचित्र उत्पादक समाज नेपाल र प्रस्तोता समाज नेपालसंगको सहकार्यलाई अभ्य प्रभावकारी बनाउदै राष्ट्रिय स्तरमा रोयल्टी संकलन कार्यलाई तीव्रता दिइने,

Metadata Sheet Format

METADATA SHEET											
S.N	Asset Id	Song Name (ISWC)	Author (IPI)	Composer (IPI)	Publisher (IPI)	Performer	ISRC	CMS Code	Distribution 100%		
									Author %	Composer %	Publisher %

